**Valiokunnan lausunto MmVL 8/2018 vp─ HE 35/2018 vp**

# Maa- ja metsätalousvaliokunta

**Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi**

**Hallintovaliokunnalle**

## JOHDANTO

### *Vireilletulo*

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 35/2018 vp): Asia on saapunut maa- ja metsätalousvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava hallintovaliokunnalle.

### *Asiantuntijat*

Valiokunta on kuullut:
- neuvotteleva virkamies Sanna Sihvola, maa- ja metsätalousministeriö
- erityisasiantuntija Lari Anttonen, työ- ja elinkeinoministeriö
- hallitusneuvos Tuula Manelius, työ- ja elinkeinoministeriö
- aluekehitysjohtaja Satu Vehreävesa, Pohjois-Savon liitto
- johtaja Jarkko Huovinen, Suomen Kuntaliitto
- elinkeinojohtaja Marko Mäki-Hakola, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- toiminnanjohtaja Petri Rinne, Suomen Kylät ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- Maaseutupolitiikan neuvosto
- Maaseutuvirasto
- Saaristoasiain neuvottelukunta
- Suomen metsäkeskus
- Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
- kaupunginjohtaja Tytti Määttä, Kuhmon kaupunki
- toimitusjohtaja Uljas Valkeinen, Kasvu Open Oy
- Maaseudun kehittäjät ry
- Suomen Yrittäjät ry
- Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC ry

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:
- Metsäteollisuus ry

Valmis
5.0

## VALIOKUNNAN PERUSTELUT

*Yleistä*

Valiokunta toteaa, että käsiteltävänä olevalla hallituksen esityksellä eduskunnalle säädetään laki alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista ja laki kasvupalveluiden järjestämisestä Uudenmaan maakunnassa sekä niiden yhteinen voimaanpanolaki, jolla kumotaan laki alueiden kehittämisestä ja rakennerahastotoiminnan hallinnoinnista. Maakuntien liittojen alueiden kehittämistä koskevat tehtävät siirretään perustettaville maakunnille. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työvoima- ja elinkeinotoimistojen työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan tehtävistä valtaosa siirretään maakunnille maakunnallisina kasvupalveluina järjestettäviksi. Pääkaupunkiseudun erityistarpeet ehdotetaan otettavaksi huomioon säätämällä Uudenmaan kasvupalvelut järjestävästä kuntayhtymästä.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että nykyisin maakuntien liitoilla olevat alueiden kehittämisen tehtävät siirrettäisiin perustettaville maakunnille pääosin nykyisen kaltaisina ilman sisällöllisiä muutoksia. Alueiden kehittäminen jatkuu eri hallinnonalojen, alueiden, paikallisen tason ja muiden toimijoiden yhteistyönä. Vastuu alueiden kehittämisestä on uudistuksen jälkeen maakunnilla ja kunnilla alueillaan. Valtio vastaa valtakunnallisesta alueiden kehittämisestä. Valtion ja maakuntien yhteistyötä toteutetaan jatkossa vuosittain järjestettävillä alueiden kehittämisen keskusteluilla. Keskusteluissa käsiteltäisiin alueiden kehittämisen tavoitteita ja toimeenpanoa. Omalta osaltaan ne tuottavat aineistoa ehdotetun maakuntalain 13 §:ssä (HE 15/2017 vp) tarkoitettuihin neuvotteluihin. Nämä neuvottelut käydään julkisen talouden suunnitelman tekemiseksi tapahtuvan valtioneuvoston päätöksenteon tueksi ja maakuntien taloudellista ohjausta varten.

Valiokunta toteaa, että aluepoliittista yleislakia, josta hallituksen esityksessä on kysymys, tarvitaan koko maan ja sen eri osien tasapainoiseksi kehittämiseksi. Valiokunta korostaa sitä, että maamme menestys edellyttää maan kaikkien alueiden vahvuuksien hyödyntämistä, tähän panostamista ja kehitysedellytysten kohtuullista tasaamista. Valiokunta pitää myös tärkeänä erilaisten aluetyyppien (kuten maaseutu, saaristo ja seutukaupungit) ominaispiirteiden huomioon ottamista uudistuksessa ja korostaa maaseutuvaikutusten arviointia toimeenpanossa ja seurannassa.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että useimmissa maakunnissa metsäbiotalouden aluetaloudellinen merkitys on suuri. Valiokunta katsoo, että Metsäkeskuksen ja maakunnallisten metsäneuvostojen asiantuntemusta metsäbiotaloudessa sekä alueellisia metsäohjelmia tulee hyödyntää tehokkaasti maakuntastrategiaprosesseissa niin tilannekuvan kuin tavoitteiden ja toimenpiteiden määrittelyssä.

Valiokunta painottaa voimakkaasti saavutettavuuden merkitystä alueiden kehittämisessä. Erityisesti pitkien etäisyyksien maakunnissa Itä- ja Pohjois-Suomessa on täysin välttämätöntä ottaa huomioon julkisten verkkopalvelujen toimivuus. Tällä hetkellä mahdollisuus nopeaan 100 megatavun laajakaistayhteyteen kattaa vain noin 54 prosenttia Suomen kotitalouksista. Erityisesti harvaan asutuilla seuduilla tilanne on usein erittäin huono. Valiokunta kiinnittääkin huomiota siihen, että palvelujen digitalisointi edellyttää nopeaa laajakaistayhteyttä kaikkialle Suomeen.

**Valiokunnan lausunto MmVL 8/2018 vp**

*Lain soveltamisala ja alueiden kehittäminen*

Valiokunta toteaa, että alueiden kehittäminen on laaja-alaista, vuorovaikutukseen perustuvaa ja monitasoista toimintaa maan eri osien kehittämiseksi. Vakiintuneesti aluekehittämiseen vaikuttavat useat yhteiskuntapolitiikan osa-alueet: elinkeinot ja työllisyys, maaseudun kehittäminen, hyvinvointi, osaaminen, kulttuuri, elinympäristö, saavutettavuus ja turvallisuus. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että lakiehdotus sisältää uuden osa-alueen kasvupalvelut, mukaan lukien kotouttaminen. Valiokunta palaa siihen tämän lausunnon loppuosassa.

Valtioneuvoston ohjesäännön mukaisesti jokaisella hallinnonalalla on edelleen vastuu yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden edistämisestä ja siten näihin liittyvästä substanssivalmistelusta maakuntalain 13 §:n mukaisiin neuvotteluihin, jotka koskevat maakuntataloutta osana julkisen talouden suunnitemaa. Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa aluekehittämisestä ja maa- ja metsätalousministeriö maaseutu- ja saaristopolitiikasta. Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että maa- ja metsätalousministeriön hallinnoimat Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto (maaseuturahasto), Euroopan maatalouden tukirahasto (maataloustukirahasto) ja Euroopan meri- ja kalatalousrahasto eivät kuulu lain soveltamisalan piiriin. Em. rahastojen hallintoviranomainen tulee olemaan maa- ja metsätalousministeriö. Lain soveltamisala ei myöskään koske maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan rahastojen toimeenpanoon liittyviä tehtäviä. Näiden rahastojen toimeenpanosta ja hallinnoinnista, muun muassa näihin rahastoihin liittyvien maakunnille siirtyvien maksajavirastotehtävien hoidosta, vastaa 1.1.2019 perustettava Ruokavirasto (HE 8/2018 vp — MmVM 6/2018 vp). Valiokunta on lausunnossaan (MmVL 12/2017 vp — HE 15/2017 vp) sosiaali- ja terveysvaliokunnalle ja lausunnossaan (MmVL 6/2018 vp — HE 14/2018 vp) hallintovaliokunnalle ottanut kantaa mm. maksajavirastotehtävien järjestämiseen.

Viitaten edellä todettuun valiokunta korostaa alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista annetun lakiehdotuksen 4 §:n mukaisia alueiden kehittämisen tavoitteita. Pykälän 2 momentin mukaan alueiden kehittämisen tavoitteena olisi mm. vähentää alueiden välisiä ja sisäisiä kehityseroja ja kannustaa käytettävissä olevien voimavarojen täysimääräiseen käyttöönottoon kestävällä tavalla sekä vahvistaa alueiden uudistumista, tasapainoista kehittymistä, kilpailukykyä sekä talouden kestävää kasvua.

Valiokunta kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että sanotun lakiehdotuksen 4 §:n 2 momentin 6 kohdan mukaan alueiden kehittämisen tavoitteena on myös parantaa elinympäristön laatua, kestävää alue- ja yhdyskuntarakennetta sekä saavutettavuutta. Valiokunta toteaa, että maaseudulla yhdeksi kasvun esteeksi on usein koettu rakentamisen tiukka sääntely ja lupaprosessien hitaus, joiden johdosta yritystoiminnan edellyttämään rakentamiseen on ollut vaikea saada lupia. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että lainsäädännön puitteissa näiden esteiden poistamiseen kiinnitetään alueiden kehittämisessä erityistä huomiota.

*Alueiden kehittämisen yhteensovitus*

Alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista annetun lakiehdotuksen 5 §:n 1 momentista käy ilmi, että maakunta toimii oman alueensa aluekehittämisviranomaisena ja tekee tässä tehtävässään yhteistyötä erityisesti alueen kuntien kanssa. Valiokunta pitää luontevana, että maakuntavaltuusto päättää tarvittavien strategioiden painopisteistä ja linjauksista. Kukin maakunta määrittelisi

oman alueensa kehittämisen tavoitteet valtuustokausittain maakuntavaltuuston hyväksymässä maakuntastrategiaan perustuvassa maakuntaohjelmassa (10 §). Valiokunta korostaa erityisesti sitä, että ohjelma tulee valmistella laajassa yhteistyössä alueen kaikkien toimijoiden kanssa.

Esityksen mukaan maakunta kehittäisi alueensa elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä ottaen huomioon kuntien erilaiset tarpeet ja vahvuudet. Maakunta vastaisi alueellisesta ennakoinnista ja siihen liittyvästä yhteensovittamisesta niin, että ennakointiin käytettävät resurssit hyödynnettäisiin mahdollisimman tehokkaasti. Valiokunta katsoo esityksen mukaisesti, että jatkossa maakunnan yhteistyöryhmä (9 §), kuten nykyisinkin, on luonteva eri toimet koordinoiva elin, vaikkakaan maaseuturahaston asioissa se ei edellä esitetyin perustein sovellu suoraan tuensaajia koskevaksi päätöksentekoelimeksi.

Valiokunta toteaa, että työ- ja elinkeinoministeriö vastaisi, kuten nykyisinkin, alueiden kehittämisen linjausten valmistelusta ja koordinoinnista yhteistyössä muiden hallinnonalojen, maakuntien ja muiden toimijoiden kanssa. Alueiden uudistumisen neuvottelukunta (8 §), johon kuuluisivat kattavasti aluekehittämiseen osallistuvat ministeriöt, maakunnat, muut viranomaiset ja sidosryhmät, sovittaisi yhteen ja linjaisi omalta osaltaan alueiden kehittämisen strategista kokonaisuutta ja edistäisi sen toteuttamista. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että kyse on valmistavasta kumppanuusmenettelystä, jossa ei tehdä sitovia ratkaisuja tai päätöksiä. Keskustelut koskevat horisontaalisia teemoja, jotka nousevat maakuntien ja eri hallinnonalojen esiin nostamiin, keskeisesti ennen kaikkea aluekehittämispäätökseen liittyviin aiheisiin. Keskusteluiden johtopäätökset ovat osaltaan maakuntalain 13 §:n (HE 15/2017 vp) neuvotteluiden valmistelun aineistoa.

Uudeksi valtion ja itsehallinnollisten maakuntien välisen vuorovaikutuksen menettelytavaksi ehdotetaan alueiden kehittämisen keskusteluja (11 §). Ne olisivat foorumi aluekehittämiseen liittyvien poikkihallinnollisten tavoitteiden ja toimenpiteiden käsittelylle. Keskusteluteemat perustuisivat aluekehityksen tilaan ja aluekehittämisen linjauksiin. Kun neuvottelut koskisivat mm. saavutettavuuteen, osaamiseen, maaseudun kehittämiseen ja kasvupalveluihin liittyviä kysymyksiä, valiokunta korostaa neuvottelujen merkitystä.

*Kasvupalvelut*

Alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista annetun lakiehdotuksen 3. luku käsittelee kasvupalveluja ja niiden järjestämistä. Lakiehdotuksen 16 §:stä käy ilmi, että maakunnalla on velvollisuus järjestää kasvupalveluja työmarkkinoiden toimivuuden ja osaavan työvoiman saatavuuden turvaamiseksi sekä maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että käsittelyssä olevasta esityksestä ei vielä selviä yksityiskohtaisesti kasvupalvelujen sisältö. Kasvupalvelujen tarkemmasta sisällöstä ja palveluprosesseista säädettäisiinkin laeissa, joita koskevat hallituksen esitykset annetaan eduskunnalle myöhemmin.

Vaikka kasvupalveluista ei vielä ole kattavasti säännösehdotuksia, valiokunta haluaa jo tässä yhteydessä painottaa laadukkaiden kasvupalveluiden saatavuuden merkitystä myös harvaan asutuille seuduille. Mahdollisimman monen toimijan tulee voida olla järjestämässä näitä palveluja. Lakiehdotuksen 16 §:n 3 momentin mukaan maakunta voi järjestää kasvupalveluja mm. yritystoiminnan ja yrittäjyyden edistämiseen. Valiokunta pitää tärkeänä, että nämä palvelut ovat myös

maa- ja metsätalousyritysten saatavilla. Valiokunta kiinnittää lisäksi huomiota kasvupalveluiden yhteensovittamiseen (21 §). Vaikka maaseudun yritys- ja hankerahoitus eivät kuulu kasvupalveluiden käsitteeseen, valiokunta pitää tarkoituksenmukaisena, että tulevissa maakunnissa edelleen jatketaan eri rahoituksien hyvää yhteensovittamista asiakkaiden tarpeiden mukaisesti.

Valiokunta korostaa, että jokaisessa maakunnassa tulee olla ajantasainen elinkeinopoliittinen ohjelma, jonka laatimiseen alueen yrittäjien (ml. maatalousyrittäjien) tulee voida osallistua. Yrittäjien palvelut tulee saada maakunnissa edullisesti ja ne tulee järjestää yhden luukun periaatetta noudattaen saataviksi esim. yrityspalvelupisteestä, joka voi olla kuntien yhteinen. Halukkuus investointeihin ja kasvuun ei saa kaatua turhaan byrokratiaan. Lisäksi maakunnan on omalta osaltaan varmistettava, että yrittäjien käytössä on tarvittavat logistiikka- ja tietoliikenneyhteydet sekä ympäristöhuollon palvelut, mikä tukee myös etätyömahdollisuuksia. Maakuntakaavoituksessa ja alueen käytön suunnittelussa on huomioitava yrittäjät ja turvattava yritysten kehittämismahdollisuudet.

Valiokunta korostaa sitä, että kasvupalvelua koskevan lainsäädännön tullessa voimaan sitä koskevan tiedottamisen pitää olla täsmällistä ja muiden hallinnonalojen vastuut ja toiminta huomioivaa.

## VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Maa- ja metsätalousvaliokunta esittää,

*että hallintovaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.*

Helsingissä 18.5.2018

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Anne Kalmari kesk
varapuheenjohtaja Kari Kulmala sin
jäsen Markku Eestilä kok
jäsen Pertti Hakanen kesk
jäsen Teuvo Hakkarainen ps
jäsen Hanna Halmeenpää vihr
jäsen Lasse Hautala kesk
jäsen Jukka Kopra kok
jäsen Susanna Koski kok
jäsen Jari Myllykoski vas
jäsen Mats Nylund r (osittain)
jäsen Tytti Tuppurainen sd
jäsen Harry Wallin sd
jäsen Peter Östman kd (osittain)
varajäsen Timo V. Korhonen kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Carl Selenius

## Eriävä mielipide

## Perustelut

Hallitus esittää erittäin laaja-alaista mallia sote- ja maakuntauudistukselle, jossa perustetta-ville maakunnille kootaan hyvin erilaisia tehtäväkokonaisuuksia hyvin erilaisista hallintokulttuu-reista. Hallituksen esityksessä maakunnille siirretään TE-toimistojen, ELY-keskuksien ja maakuntien liittojen tehtäviä. Näin monipuolisen tilkkutäkin survominen yhden katon alle yhdellä rysäyksellä on haastava tehtävä.

Lakia säädetään kovissa aikataulupaineissa palasittain ilman tietoa kokonaisuudesta tai kestäviä arvioita esitysten vaikutuksista. Uudistuksen talousvaikutuksia ei pystytä arvioimaan edes miljarditasolla. Pienemmät osakokonaisuudet, kuten koko kasvupalvelupaketti, uhkaavat jäädä niin valmistelun kuin rahoituksenkin suhteen sosiaali- ja terveyspalvelujen varjoon.

Kasvupalvelulakiuudistus tulisi nivoa myöhemmin esitettäviin sisältölakeihin, kuten rahoitusta koskevan lainsäädännön kanssa yhtä aikaa toteutettavaksi. Näin toisiinsa liittyvien lakien muodostamaa kokonaisuutta olisi mahdollista arvioida. Kasvupalvelu-uudistus voitaisiin hyvin toteuttaa sote-uudistuksen jälkeen.

Kasvupalveluissa kasvukeskuksilla on merkittävä rooli kasvun vetureina. Maaseudulla on myös tärkeä rooli kasvun tukemisessa resurssien Suomena. Siksi on tärkeää, että myös harvemmin asutuilla alueilla on riittävät yritys- ja työllisyyspalvelut. On huomattava, että maaseudulla järjestöjen rooli palveluiden tarjoajina voi olla hyvin merkittävä, ja siksi järjestöjen toimintamahdollisuuksia ei tule heikentää. Kyläyhdistysten ja muiden järjestöjen mahdollisuus työllistää palkkatuella on olennaista jatkossa erityisesti harvaan asutuissa kunnissa.

Hallituksen suunnitteleman kasvupalveluiden kokonaisuuden arviointi on lähes mahdotonta tilanteessa, jossa monien kasvupalveluihin kiinteästi liittyvien substanssilakien sisällöstä ei ole vielä tietoa. Lakiehdotus myös jättää monia asioita tarkemmin säädettäväksi joko toisella lailla tai asetuksella. Lakiesitys ei tarkasti erittele, mitkä tehtävät siirtyisivät hallituksen kaavailuissa maakunnan järjestämisvastuulle ja mitkä katsotaan sellaisiksi julkisen vallan käyttöä sisältäviksi hallintotehtäviksi, joita ei voida ulkoistaa yksityisille toimijoille. Lakiesitys on tältä osin epäselvä ja paikoin epäjohdonmukainen.

### *Mielipide*

Edellä olevan perusteella esitämme,

että hallintovaliokunta ottaa edellä mainitun huomioon.

**Valiokunnan lausunto MmVL 8/2018 vp**

Helsingissä 18.5.2018

Tytti Tuppurainen sd
Harry Wallin sd